

Eurasian Perspective

REVIEW FROM FOREIGN SCIENTIFIC ADVISOR

For dissertation performed by Marita Murzabekovna Snabekova on the topic entitled "*The Linguocultural Basis of Folk Cosmonyms (based on Kazakh and English data)*" submitted for degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the field of specialization 8D02301 – *Philology*

The dissertation by M.M. Snabekova, "*The Linguocultural Basis of Folk Cosmonyms (based on Kazakh and English data)*", represents a significant contribution to the anthropocentric paradigm in contemporary linguistics. The work encompasses the intersections of cognitive linguistics, ethnolinguistics, and cultural semiotics, and is executed at a high intellectual and methodological level. In the current era of globalization, the preservation and scholarly reinterpretation of national cognitive codes is an especially pressing issue, which underscores the relevance and timeliness of this research.

Although celestial bodies such as the Moon, Sun, Stars, and Sky are universal phenomena, each nation perceives and interprets this shared cosmos through its own worldview and cultural lens. Folk cosmonyms are traditional names given to visible celestial objects long before the advent of modern science. In Kazakh culture, sages who understood the mysteries of the Earth and Sky were known as *reckoners*. Cosmonymy, as a linguistic discipline, focuses on these folk designations, their applied significance rooted in the lifestyle of the language community, and the linguistic units derived from them—such as cosmonym-based phraseological expressions, metaphors, and proverbs. Modern linguistics increasingly prioritizes the study of such cultural-linguistic phenomena in an intercultural rather than isolated national context. From this perspective, the comparative study of ethnocultural language units related to the cosmos in Kazakh and English reveals both distinctive features and shared elements of unrelated languages, thereby affirming the relevance of the dissertation.

The scholarly value of the research lies in its comparative analysis of nomadic Kazakh and Western Germanic cultural traditions in their perception of the celestial world. While humanity has always sensed the influence of the heavens, the folk cosmonyms—rooted in mythological consciousness—emerged through analogies with significant earthly concepts and phenomena. Examples such as *Temirkazyk* (North Star), *Urker* (Pleiades), and *Zhetikaraqshy* (Big Dipper) illustrate how these names encode cultural knowledge. In Kazakh tradition, travelers and herders relied on *Temirkazyk* and *Urker* to navigate space and time. *Temirkazyk*, as a fixed star, and *Urker*, as a moving constellation, became essential markers for seasonal cycles and pastoral life. Expressions such as "*Urker rose*," "*Urker set*," "*Urker ascended*,"

or “*Urker descended*” denote seasonal transitions, while “*Urker rose, the broth is ready*” metaphorically indicates livestock fattening. These examples demonstrate the linguistic embodiment of folk cosmonyms in Kazakh traditional culture.

In English tradition, the *Pleiades* constellation likewise carries associative and symbolic significance within ritual contexts. Its culmination in November has long been linked to commemorations of the dead. Among ancient British druids, this period symbolized cosmic renewal and connection with the spirit world. Such interpretations highlight the mythological foundation of cosmonyms and their role as cultural signs preserving social experience. The origins of *All Saints’ Day* and *All Hallow Eve* in the English calendar are directly tied to the movement of the Pleiades, illustrating the continuity between linguistic representation and cultural symbolism. This constitutes a clear example of the semiotic transformation of folk cosmonyms, whereby natural phenomena are reinterpreted as cultural codes.

One of the most notable aspects of the dissertation is its methodological rigor in comparative analysis. The author does not limit the study to lexical parallels but also examines the semantic transformations of symbols. The integration of Abai’s philosophy of the “*Perfect Man*” into linguistic analysis expands the ethical and philosophical dimensions of the work, establishing a profound connection between the microcosm of the human soul and the macrocosm of the universe, with language as the mediating force. This interdisciplinary approach aligns the dissertation with high international standards of research.

The practical significance of the findings is considerable: they may be applied in the compilation of ethnolinguistic dictionaries, the development of intercultural communication strategies, and educational programs aimed at preserving intangible cultural heritage. The dissertation is distinguished by academic maturity, mastery of linguistic theory, and meticulous data collection. Its results have been published in peer-reviewed international journals and presented at scholarly conferences, thereby confirming both the originality and relevance of the research.

Conclusion:

This dissertation fully meets the international requirements for the PhD degree. Researcher M.M. Snabekova has demonstrated the ability to conduct independent, high-level scholarly work and has made a substantial contribution to the field of philology. Accordingly, the dissertation is recommended for public defense.

Foreign Scientific Advisor:

Zifa-Alua Auezova

PhD, Professor

Director of Research Academic Center

EURASIAN PERSPECTIVE
Amyt
P.O. BOX 256
11-3111 AG BOXMEER

Eurasian Perspective VOF

Postbus 256

5839 AC Boxmeer, Netherlands

T: +31(0)6 10242529

E-mail: zauezova@yahoo.com

Chamber of Commerce Registration

btw 8109.15388.B.01

NL09 RABO 0111746027

17141520

Нидерланд Республикасы
«Eurasian Perspective» Ғылыми-зерттеу академиялық орталығы
8D02301 – Филология мамандығы бойынша философия докторы (PhD)
ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған

**Снабекова Марита Мурзабекқызының «Халықтық космонимдердің
лингвомәдени негізі (қазақ және ағылшын тілі деректері бойынша)»**
тақырыбындағы диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми
кеңесшісінің

ПІКІРІ

Ізденуші М.М. Снабекованың «Халықтық космонимдердің
лингвомәдени негізі (қазақ және ағылшын тілі деректері бойынша)» атты
диссертациялық зерттеуі қазіргі тіл біліміндегі антропоэзектік парадигмаға
қосылған елеулі үлес болып табылады. Жұмыс когнитивтік лингвистика,
этнолингвистика және мәдениет семиотикасының тоғысқан тұстарын қамтып,
күрделі әрі интеллектуалды деңгейде орындалған. Қазіргі жаһандану
дәуірінде ұлттық когнитивтік кодтарды сақтау және оларды ғылыми
тұрғыдан қайта саралау мәселесі айрықша өзекті болып отырғанын ескерсек,
зерттеудің тақырыбы мен мазмұны ғылыми тұрғыдан толық негізделген.

Ай, Күн, Жұлдыз, Аспан – адамзатқа ортақ ұғым болғанымен, әр ұлт осы
ортақ әлемді өзінше көріп-біліп, өзінше түсінеді, өзіндік таным жолын
қалыптастырады. Халықтық космонимдер – қай халықтың да аспан
шырақтарына ғылымға дейін-ақ, есте жоқ ескі замандарда берген, көзге
арнайы құралсыз көрінетін ғарыш нысаны атаулары. Қазақ халқының
дәстүрлі мәдениетінде Жер мен Көктің сырын түсініп-білетін Дала
данышпандарын *есепшілер* деп атаған. Космонимика - лингвистикалық пән,
оны қызықтыратын халықтық космонимдік атаулар, олардың тіл иесінің өмір
сүрі салтына негізделген қолданбалық мәні мен одан туындайтын тіл
бірліктері. Атап айтқанда, космоним компонентті фразеологизмдер, метафора,
мақал мәтелдер т.б. Қазіргі тіл ғылымы ұлттық мәдениетанымның тілдегі
көрінісін жеке дара зерттеуден гөрі мәдениетаралық деңгейде қарастыруға
басымдық береді. Осы тұрғыдан алғанда, аспан әлеміне қатысты этномәдени
мазмұнды тіл бірліктерін қазақ және ағылшын тілі деректері бойынша
салғастыра зерттеу арқылы туыс емес тілдердің өзіндік ерекшеліктерімен
қатар, ортақтық белгілерін де ашып талдауға деген талпыныс
диссертациялық зерттеу жұмысының *өзектілігін* дәлелдейтіні анық.

Қазіргі тіл ғылымы ұлттық мәдениетанымдық бірліктерді жеке дара
күйінде зерттеуден гөрі мәдениетаралық деңгейде қарастыруға басымдық
береді. Осы тұрғыдан алғанда, аспан әлеміне қатысты этномәдени
мазмұнды тіл бірліктерін қазақ және ағылшын тілі деректері бойынша
салғастыра зерттеу арқылы туыс емес тілдердің өзіндік ерекшеліктерімен
қатар, ортақтық белгілерін де ашып талдау зерттеу жұмысының
өзектілігін нақтылай түседі.

Зерттеудің ғылыми құндылығы — көшпелі қазақ және батыс герман мәдени дәстүрлерінің аспан әлемін қабылдау ерекшеліктерін салыстырмалы-сағастырмалы тұрғыда терең талдауында. Халық аспан, аспан шырақтарының әсерін сезініп білгенімен, қарапайым адамның көзі толық жете бермейтіні анық, сондықтан негізінде мифтік сана жатқан халықтық космонимдер жер бетіндегі тұрмыстың маңызды ұғымдары мен зат құбылыстарына ұқсатудан пайда болғанын: *Темірқазық*, *Үркер*, *Жетіқарақшы* т.б. атаулардың туыс және туыс емес тілдердегі бейнесі айқындайды. Түнде жолаушы жүрген қазақ жолын да, уақытын да *Темірқазық* не *Үркерге* қарап айырады. *Темірқазық* - орнынан жылжымайтын жұлдыз, ал *Үркер* аспан бойында жылжып жүреді. Үркер - адастырмайтын жұлдыз, сондықтан малшы қауым Үркерді шаруашылық жағадайына қарай пайдаланған. *Үркер туды, үркер жерге түсті, үркер көкке шықты, үркер көтерілді, үркер батты* тәрізді атаулар жыл мезгілдері ауысуын білдірсе, «Үркер туды, сорпа ас болды» малдың қондануын білдіреді. Бұл — қазақтың дәстүрлі мәдениетіндегі халықтық космонимдердің тілдік көрінісінің бір мөлтегі.

Ағылшын тіліндегі *Pleiades* (Үркер) шоқжұлдызының ассоциативті-символдық сипаты рәсімдік-ғұрыптық контексте айқын көрініс табады. Үркердің қараша айындағы кульминациясы ежелгі дәуірлерден бастап «Өлілерді еске алу» дәстүрімен сабақтасып, уақыт пен кеңістікті мәдени тұрғыдан игерудің ерекше үлгісін көрсеткен. Британиялық друидтердің сенімінде бұл кезең дүниенің қайта құрылуы мен аруақтар әлемімен байланыстың символы ретінде қабылданған. Мұндай түсінік космонимдердің мифологиялық негізін айқындап қана қоймай, олардың әлеуметтік-мәдени тәжірибені сақтаушы таңба ретіндегі қызметін дәлелдейді. Қазіргі ағылшын күнтізбесіндегі *All Saints' Day* және *All Hallow Eve* мерекелерінің шығу төркіні осы Үркердің аспандағы қозғалысына негізделгенін ескерсек, космонимдердің тілдік бейнеленуі мен мәдени символикасы арасындағы сабақтастық анық байқалады. Бұл дерек халықтық космонимдердің семиотикалық трансформациясының нақты мысалы ретінде қарастырылып, табиғи құбылыстың мәдени кодқа айналу механизмін көрсетеді.

Қазақ тіліндегі Темірқазық (The North Star) немесе Үркер (The Pleiades) сияқты космонимдер де кеңістіктегі бағдарлаумен қатар, әлеуметтік-мәдени мәнге ие болғаны белгілі. Бұл салыстыру ұлттық дүниетаным мен саяси-мәдени тәжірибенің тілдік бейнеленуін ашуға мүмкіндік береді. Зерттеу барысында аспан әлемі бүкіл адамзатқа ортақ нысан болғанымен, оның тілдік бейнеленуі әр ұлттың өзіндік онтологиясын көрсететін ерекше құбылыс екені сенімді түрде дәйектелген.

Диссертацияның ең бір айтулы тұсы — салыстырмалы-салғастырмалы талдау жасаудағы әдіснамалық жүйелілік. Автор тек лексикалық-фразеологиялық салғастырулармен шектелмей, таңбалардың

семантикалық трансформациясын зерделеген. Ұлы Абайдың «Толық адам» философиясын лингвистикалық талдауға интеграциялау жұмыстың этикалық және философиялық ауқымын кеңейтіп, адам жанының микрокосмосы мен ғаламның макрокосмосы арасындағы байланысты орнатқан. Бұл тәсіл диссертацияны пәнаралық зерттеулердің жоғары халықаралық стандарттарына сай етеді.

Алынған нәтижелердің практикалық маңызы зор: оларды этнолингвистикалық сөздіктер құрастыруда, мәдениетаралық коммуникация стратегияларын жетілдіруде, сондай-ақ білім беру бағдарламаларында қолдануға болады. Диссертация академиялық кемелдікпен, лингвистикалық теорияларды еркін меңгерумен және деректерді жинақтаудағы ұқыптылықпен ерекшеленеді. Зерттеу нәтижелері халықаралық рецензияланатын басылымдар мен конференцияларда жарияланып, жұмыстың өзектілігі мен түпнұсқалығын растады.

Қорытынды:

Бұл диссертациялық еңбек — философия докторы (PhD) дәрежесіне қойылатын барлық халықаралық талаптарға жауап беретін сапалы ғылыми зерттеу. Ізденуші М.М. Снабекова филология саласына елеулі үлес қосатын дербес, жоғары деңгейлі зерттеу жүргізе алатынын дәлелдеді. Осыған орай, диссертациялық зерттеу жұмысын ашық қорғауға ұсынуға толық негіз бар.

Шетелдік кеңесші:

Зифа-Алуа Ауезова

**«Eurasian Perspective» Ғылыми-зерттеу
академиялық орталығының директоры
PhD, профессор**

Мен, Егембердиева Сандугаш Каримбаевна, Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Заң көмегін ұйымдастыру және халыққа заң қызметін көрсету комитетінің 2006 жылғы 26 желтоқсанда берген № 0000704 мемлекеттік лицензиясы негізінде әрекет етуші Алматы қаласының нотариусы, аудармашы Шарапатдинова Гаухар Маратовның қолының түпнұсқалығы куәландырамын. Аудармашының жеке басы анықталды, әрекет қабілеттілігі мен өкілеттігі тексерілді.

Тізілім № 1826 тіркелді
Тарифке сәйкес өндірілді
Нотариус

ST6103516260327155752M42575A

Нотариаттық іс-әрекеттің бірегей нөмірі / Уникальный номер нотариального действия

Қазақстан Республикасының
Әділеттік қоры
Қазақстан Республикасының
Әділеттік қоры
Қазақстан Республикасының
Әділеттік қоры

